

7. Практические рекомендации по освоению интенсивной технологии возделывания озимых зерновых культур / И.А. Шаганов. – 2-е изд., доп. и перераб. – Минск : Равноденствие, 2008. – 180 с.
8. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур. – К., 2000. – 100 с.
9. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. – М.: Агропромиздат, 1985. – 351 с.
10. Ремесло В.Н. Результаты, перспективы и пути ускорения селекции озимой пшеницы // Селекция и сортовая агротехника озимой пшеницы. – М.: Колос, 1979. – С. 8-19.
11. Craven L.M., Carter P.R. Seed size shape and tillage system effect on corn growth and grain yield // J.Product. Agr. – 1991. – Vol. 3, № 4. – P. 445-452.
12. Ковтун В.И., Скрипка О.В. Урожайность и элементы ее структуры у сортообразцов озимой мягкой пшеницы в условиях Ростовской области // Эволюция научных технологий в растениеводстве: Сб. науч. тр. в честь 90 – летия КНИИСХ им. П.П. Лукьяненко: – Краснодар, 2004. – Т.1: Пшеница. – С. 104-109.

Аннотация

Хомяк П.В.

Интенсивная технология выращивания озимой пшеницы и ее влияние на основные показатели продуктивности культуры.

Приводятся данные о формировании элементов продуктивности растений озимой пшеницы в зависимости от сорта, предшественников и технологии выращивания условиях южной Степи Украины.

Ключевые слова: сорт, предшественник, технология, интенсификация, озимая пшеница, продуктивность.

Annotation

Khomyak P.

Intensive growing technology of winter wheat and its influence upon leading productivity indexes of the culture.

Cited data about forming of elements productivity of the plants of winter wheat depending on a sort, predecessors and growing technology in the conditions of Southern Steppe of Ukraine.

Keywords: sort, predecessor, growing technology, intensification, winter wheat, productivity.

УДК:633.63:631.5

О.О. ЧЕРНЕЛІВСЬКА, кандидат с.-г. наук

Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН

e-mail: VDSGDS@i.ua

ПРОДУКТИВНІСТЬ ГІБРИДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

У статті наведені результати досліджень ураження хворобами та продуктивності гібридів цукрових буряків української, іноземної та спільної селекції в залежності від сортових особливостей.

Ключові слова: гібриди, цукрові буряки, селекція, продуктивність.

Вступ. Для виробництва високих врожаїв цукрових буряків із застосуванням інтенсивної технології вирощування велике значення має правильний вибір сорту чи гібриду, пристосованого до ґрунтово-кліматичних умов того чи іншого району. Правильно вибраний сорт за умов застосування високої агротехнології забезпечує найбільший урожай коренеплодів з найвищим рівнем цукристості.

Одним з головних напрямків подальшого підвищення продуктивності цукрових буряків є впровадження у виробництво нових високопродуктивних гібридів. Це найбільш

дешевий спосіб збільшення виходу цукру з одиниці площі [1]. Нові ЧС гібриди мають потенціал урожайності коренеплодів на рівні 60 т/га, а збір цукру – 10-12 т/га [2].

Впровадження у виробництво нових ЧС гібридів, які характеризуються більш високим потенціалом продуктивності, дасть можливість підвищити збір цукру з гектара [3].

Мета досліджень: вивчення особливостей росту і розвитку та продуктивності гібридів цукрових буряків різного походження в умовах Правобережного Лісостепу України.

Матеріали та методика досліджень. Впродовж останніх п'ятнадцяти років на Вінницькій ДСГДС Інституту кормів НААН в демонстраційних посівах висівали сорти та гібриди цукрових буряків української, іноземної та спільної селекції.

Польові дослідження проводили на сірих лісових опідзолених ґрунтах з вмістом гумусу в 0-30 см шарі 1,8-2,2%.

Цукрові буряки вирощували за інтенсивною технологією, попередник – озима пшениця, розміщена по горосі та виці ярів.

Насіння інкрустоване та дражоване, оброблено композицією захисно-стимулюючих речовин, з посівними якостями: енергія проростання 89-92%, лабораторна схожість 90-94%, одноростковість та вирівняність 88-95%.

Дослідження проводились відповідно до загальноприйнятих методик.

Результати досліджень. Оцінка гібридів на ураження рослин цукрових буряків найбільш поширеними хворобами листя – церкоспорозом, коренеплоду – парші звичайної, показали, що гібриди української селекції більш стійкі.

Найвищу стійкість до ураження листового апарату цукрових буряків церкоспорозом проявили гібриди української селекції Ялтушківський ЧС 72, Український ЧС 70, Ризольд, Максим та іноземної Смарагд. За умов розвитку хвороби 2,5% поширеність становила від 10 до 16,7% (рис. 1).

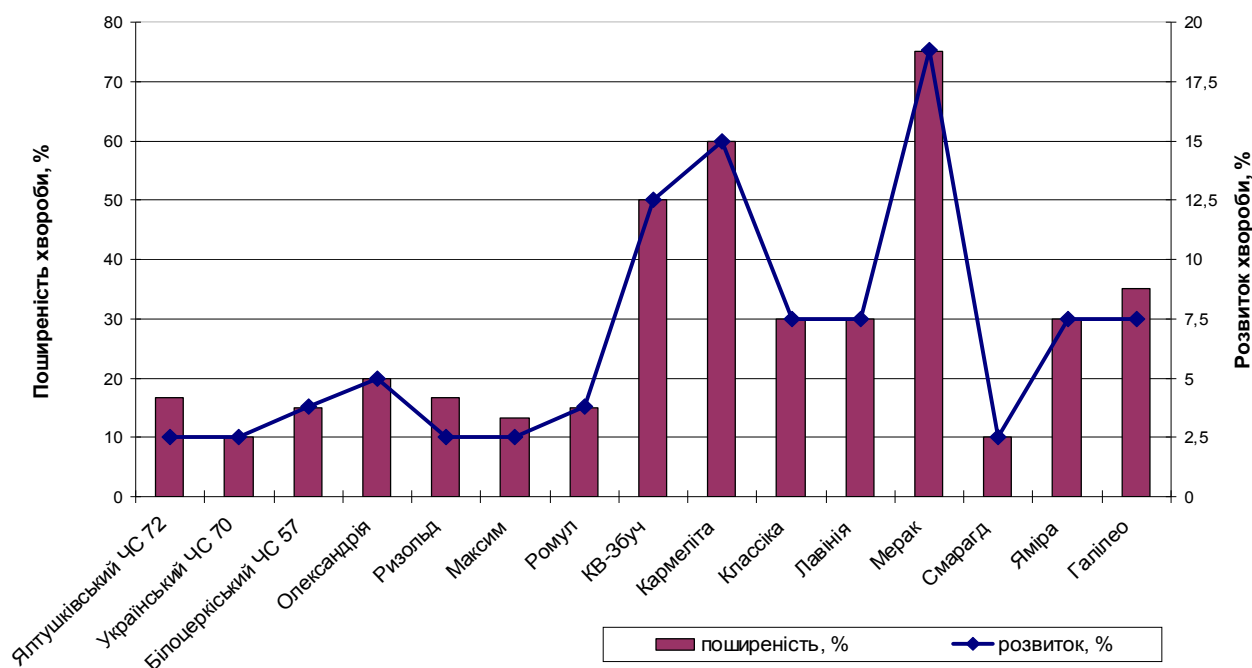

Рис. 1. Ураження листового апарату цукрових буряків церкоспорозом.

Гібриди іноземної селекції Кармеліта і Мерак виявились найбільш вразливими, в середньому за роки дослідження поширеність хвороби становила 60-75% за розвитку 15,0-18,8 %.

На час збирання культури при обстеженні коренеплодів було виявлено ураження паршою звичайною. Найбільш ураженими даною хворобою були коренеплоди гібриду Класіка, поширеність складала 100% за розвитку – 27,5% (рис. 2).

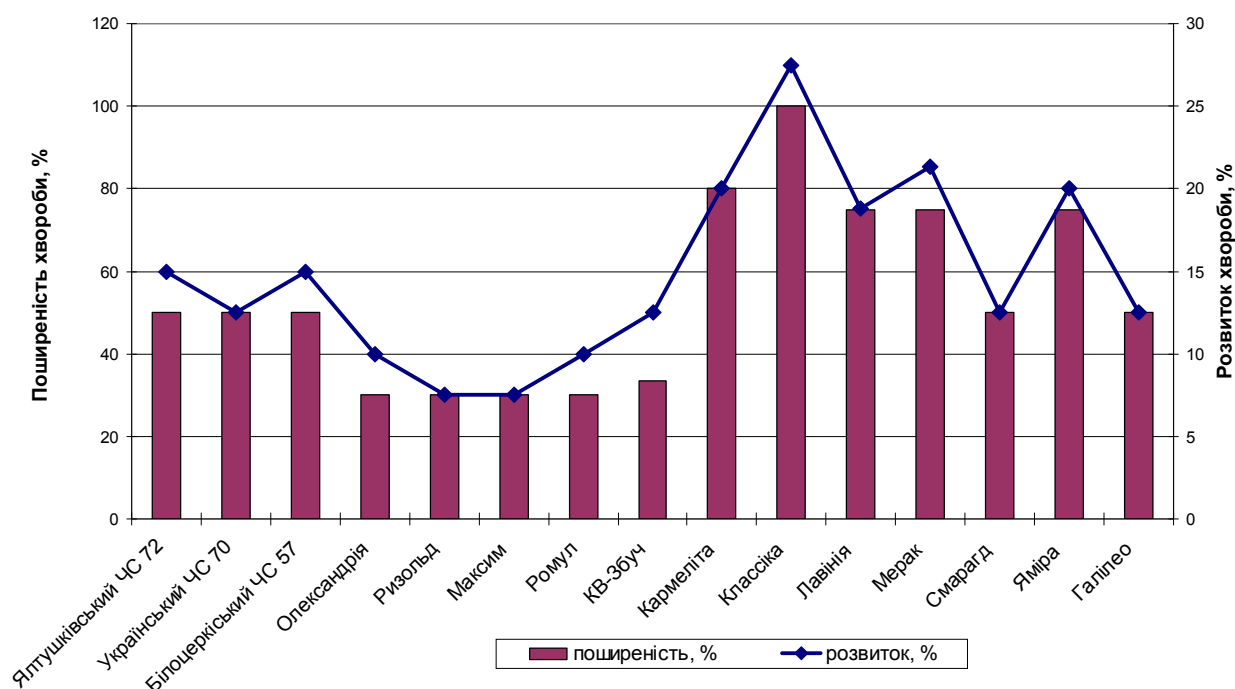

Рис. 2. Ураження коренеплодів цукрових буряків паршою звичайною.

Більш стійкими до ураження коренеплодів паршою звичайною були гібриди української селекції Олександрія, Ризольд, Максим, Ромул. За розвитку хвороби від 7,5 до 10,0% поширеність складала 30%. Коренеплоди гібридів іноземної селекції виявились більш ураженні паршою звичайною порівняно з гібридами української та спільної селекції, поширеність хвороби була на рівні 55-100%, розвиток склав від 12,5 до 27,5%.

Результати урожайності гібридів цукрових буряків, отримані в демонстраційних посівах, засвідчують, що незалежно від сортових та селекційних особливостей, вона знаходилась в межах 48,8-61,0 т/га, за рівня цукристості 15,8-17,6 %. При цьому з одного гектару посівів цукрових буряків отримали від 8,3 до 9,9 тонн цукру (табл. 1).

Таблиця 1

Продуктивність гібридів цукрових буряків

№ п/п	Гібрид	Урожайність, т/га	Цукристість, %	Збір цукру, т/га
1.	Ялтушківський ЧС 72	52,9	16,2	8,6
2.	Український ЧС 70	51,8	16,0	8,3
3.	Білоцерківський ЧС 57	51,7	16,6	8,6
4.	Олександрія	54,6	17,7	9,7
5.	Ризольд	55,6	17,0	9,5
6.	Максим	57,2	17,2	9,8
7.	Ромул	54,9	17,6	9,7
8.	КВ-3буч	61,0	15,7	9,6
9.	Кармеліта	56,4	16,7	9,4
10.	Класіка	57,3	16,7	9,6
11.	Лавінія	52,4	16,7	8,8
12.	Мерак	48,8	16,1	7,9
13.	Смарагд	60,1	16,5	9,9
14.	Яміра	57,9	15,8	9,1
15.	Галілео	54,3	16,2	8,8

Максимальну урожайність коренеплодів цукрових буряків забезпечили гібриди української селекції Максим 57,2 т/га, спільної КВ-Збуч 61,0 т/га та іноземної Класіка 57,3 т/га, Смарагд 60,1 т/га та Яміра 57,9 т/га. Найвища цукристість була гібридів української селекції Олександрія 17,7%, Ризольд 17,0%, Максим 17,2% та Ромул 17,6%. Гібриди іноземної селекції забезпечили дещо нижчий рівень цукристості порівняно з українськими, яка була в межах 15,8-16,7%.

Зважаючи на високий рівень урожайності та цукристості коренеплодів цукрових буряків гібриди забезпечили вихід цукру більше 9,5 т/га. Зокрема Олександрія – 9,5 т/га, Ризольд – 9,8 т/га, Максим – 9,7 т/га, Ромул – 9,6 т/га, Класіка – 9,6 т/га, Смарагд – 9,9 т/га.

Запроваджуючи високу культуру землеробства науково обґрунтованих інтенсивних елементів технології вирощування цукрових буряків можливо досягти максимальної продуктивності.

Висновки. Сорти та гібриди, які були представлені на демонстраційних посівах за комплексом адаптивних ознак, зокрема стійкості до комплексу хвороб листя та коренеплодів, вели себе не однаково. Гібриди української селекції були більш стійкі до ураження хворобами порівняно з гібридами іноземної та спільної селекції.

Найвища продуктивність гібриду української селекції Максим (урожайність 57,2 т/га, цукристість 17,2 %, збір цукру 9,8 т/га) та іноземної Смарагд (урожайність 60,1 т/га, цукристість 16,5%, збір цукру 9,9 т/га). Такі гібриди як Максим, КВ-Збуч, Класіка, Смарагд та Яміра забезпечили урожайність коренеплодів на рівні 57,0-61,0 т/га. Кращими по збору цукру з гектара серед гібридів слід вважати Олександрію, Максим, Смарагд, що забезпечили збір цукру від 9,7 до 9,9 т/га.

Враховуючи адаптивні та продуктивні ознаки гібридів у виробництві в зоні Правобережного Лісостепу рекомендується використовувати такі гібриди як Олександрія, Максим, КВ-Збуч, Кармеліта, Смарагд, Яміра.

Список використаних літературних джерел.

1. Горбунов Н. Н. Способы увеличения сахаристости корнеплодов и максимального извлечения сахара. // Н. Н. Горбунов / Сахарная свекла. –1992. – №%. – С. 32-34.
2. Роїк М. В. Буряки. / М. В. Роїк // К.: XXI вік РІА «Труд - Київ», 2001. – 368 с.
3. Вахній С. П. Продуктивність цукрових буряків залежно від сортових особливостей. / С. П. Вахній // Зб. наук. пр. Випуск 10. – 2008. – С. 198-201.

Аннотация

Чернеливская Е. А.

Продуктивность гибридов сахарной свеклы в Правобережной Лесостепи Украины

В статье приведены результаты исследований пораженности болезнями и продуктивности гибридов сахарной свеклы украинской, иностранной и совместной селекции в зависимости от сортовых особенностей.

Ключевые слова: гибриды, сахарная свекла, селекция, продуктивность

Annotation

Chernelivska E.

The productive of sugar beet hybrids in the right-bank forest-steppe of Ukraine

In this article described the results of researchers of effected by diseases and productivity of Ukrainian sugar beet hybrids of foreign and joint selection depending on varietal characteristics.

Keywords: hybrids, sugar beet, selection, productivity